

факультетах є такою, що забезпечує високий рівень професійної мовленнєвої підготовки, запровадження Європейського мовного портфеля, дозволяє охопити і спланувати весь комплекс аудиторної, самостійної та індивідуальної діяльності студента, забезпечує студентів засобами визначення рівня володіння іноземною мовою на кожному ступені навчання, інструкціями, рекомендаціями і пам'ятками для набуття іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь, сприяє навчанню упродовж життя, плануванню процесу, керованого викладачем, та власному навчанню і самоконтролю, дає змогу викладачеві виконувати роль координатора, а не тільки ініціатора навчального процесу, індивідуалізує навчання, дозволяє тісніше співпрацювати з кожним студентом, підвищує мотивацію до учіння іноземної мови студентів, заохочуючи їх до творчості, відповідальності, ініціативності, самостійності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодалев А.А. Личность и общение: Избранные труды. – М.: Педагогіка, 1983. – 272 с.
2. Гаврилюк Н., Гаврилюк Н. Англійська мова для першокурсників (спеціальність «соціальна робота») / Рец. А.Г. Гудманян, О.Ф. Мочар. – Ужгород, 2000. – 200 с.
3. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті. – К., 2001. – 24 с.
4. Ellis G. British Council – teaching English website. *Motivating pupils to read*. Режим доступу: <<http://www.teachingenglish.org.uk/think/literature/motivate-read1.shtml>>

УДК 372.851.9

Є. М. Смирнова-Трибульська

Херсонський економічно-правовий інститут

ПСИХОЛОГІЧНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядаються й аналізуються деякі теоретичні та практичні аспекти психолого-педагогічного обґрунтування доцільності й ефективності дистанційного навчання, зокрема, з використанням системи MOODLE, що запроектована і функціонує на основі врахування ідей конструктивізму в умовах навчального закладу.

This article considers and analyses some theoretical and practical aspects account psychological and pedagogical bases of distance learning with MOODLE systems and system design based on constructivism ideas and the efficiency of the approach is grounded.

Світовий процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства, а також соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, вимагають суттєвих змін у багатьох сферах діяльності держави. У першу чергу, це стосується реформування освіти. У багатьох урядових документах [1; 2; 3]

передбачено забезпечення розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, запровадження у навчально-виховний процес новітніх педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій і науково-методичних досягнень, створення нової системи інформаційного забезпечення освіти, входження України у трансконтинентальну систему комп'ютерного інформування. Ці завдання неможливо розв'язати без використання новітніх форм навчання, зокрема, дистанційних.

Тема статті є досить актуальна та важлива. Дистанційні форми навчання стають усе більш розповсюдженими та користуються попитом. Зростання ролі дистанційного навчання підкреслено в багатьох документах, що стосуються перспектив розвитку освіти в Україні та входження України в європейський та світовий інформаційно-освітній простір. Зокрема, у Національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття) підкреслено, що розвиток освітньої системи в Україні повинен призвести до:

- розширення доступу до всіх рівнів освіти, реалізації можливостей її отримання для великої кількості молодих людей, включаючи тих, хто не може навчатись у вищих навчальних закладах за традиційними формами внаслідок браку фінансових або фізичних можливостей, професійної зайнятості, віддаленості від великих міст, престижних навчальних закладів тощо;
- реалізації системи безперервної освіти "через усе життя", включаючи середню, довузівську, вищу та післядипломну;
- індивідуалізації навчання при масовості освіти [1].

Для досягнення цих результатів необхідно швидкими темпами розвивати *дистанційну освіту*, запровадження якої в Україні передбачено Національною програмою інформатизації й іншими урядовими документами [1; 2; 3].

Проблеми й умови впровадження дистанційних форм освіти розглядалися в наукових працях вітчизняних і закордонних дослідників. Деякі організаційні, технічні, методичні, теоретичні та практичні аспекти використання дистанційних форм навчання досліджувалися в роботах А.А. Андрєєва, Х. Беккера, Р. Бергера, В. Бленка, В. Браура, Д. Брителла, В.Ю. Бикова, М.В. Вислобокової, М. Доугіамаса, М. Кампоса, В.М. Кухаренко, М.В. Моїсєєвої, В.В. Олійника, Є.С. Полат, Д. Ріеля, О.В. Рибалко, М. Селінгера, Н.Г. Сиротенко, М.С кардамальї, В.І. Солдаткіна, О.В. Співаковського, М.І. Старова, Р. Тейлора, Ю.В. Тріуса, М.С. Чванової, К. Шеферда, С. Ющика та ін.

Але до кінця ще не вирішені питання методологічної та психолого-педагогічної обґрунтованості застосування дистанційних форм і технологій навчання, вибору найбільш ефективної системи дистанційного навчання, концепції підготовки вчителів в галузі дистанційного навчання тощо.

Метою статті є розгляд психолого-педагогічної обґрунтованості застосування дистанційних форм і технологій навчання в освіті; вимог до системи дистанційного навчання в умовах навчального закладу; обґрунтування вибору найбільш ефективної та відповідної системи підтримки дистанційного навчання MOODLE, яка заснована на ідеях конструктивізму, й доцільності й ефективності такого підходу.

Концептуальна основа побудови і функціонування сучасних систем підтримки дистанційного навчання базується на теорії діяльнісного навчання (Л.С. Виготський, Н.Ф. Талізін, П.Я. Гальперін, В.В. Давидов), теорія розвиваючого навчання (В.В. Давидов, А.Н. Леонтьєв, Д.Б. Ельконін), теорія про конструктивність системи знань (Ж. Піаже, Л.С. Виготський, С. Пейперт) тощо.

У теорії *конструктивізму* передбачається, що тим, хто навчається, не можуть бути «передані» відомості, які вони повинні негайно зрозуміти і використати. Вони повинні самостійно «конструювати» свої знання через досвід власної активної діяльності, який дозволяє створювати пізнавальні структури – схеми, карти, тобто розумові моделі в їх мозку або нейроні концепції, сконструйовані для розуміння і відповіді на фізичні досліди в середовищі, у якому людина функціонує.

Ці схеми змінні і стають усе більш складними під час виконання кількох комплементарних процесів, таких, як *асиміляція, акомодация, рівновага і нерівновага*.

Як і Д. Брунер, Ж. Піаже навчання визначає *активним процесом*. Безпосередній досвід, здійснення помилок і пошук рішень – основні дії для асиміляції й акомодатії відомостей. При цьому важливими є відповіді на питання:

- Як представляти відомості та дані, щоб вони були важливі для учнів і ними помічені?
- Коли відомості вводяться і використовуються як засоби, що допомагають вирішенню проблеми, функціонують швидше як інструмент, ніж як ізольований, довільний факт?

На думку Жана Піаже *навчання* повинно бути *сукупне (системне), справжнє і „реальне”* [4]. Дослідник виділив ряд принципів, що обґрунтовують

створення пізнавальних структур. На всіх стадіях розвитку той, хто навчається, випробовує свої середовища, використовуючи пізнавальні карти, які спроможний буде сконструювати. *Якщо досвід відрізняється від того, що є дотепер, учень втрачає розумову рівновагу і коректує свою пізнавальну структуру для пристосування (акомодації) до нових умов.* Таким чином, виникають усе більш адекватні (і одночасно складніші) пізнавальні структури.

З аналізу концепції теорії Ж. Піаже, що стосуються його роздумів про конструювання знань, можна описати пов'язані з ними чотири основні процеси:

1. *Асиміляція* – пізнавальний процес, заснований на засвоєнні подразників (стимулів, збудників) і їх класифікації на основі існуючих схем, які означають кількісні зміни. Асиміляцію можна інтерпретувати як процес скріплення нових подій з попереднім (базовим) знанням і ранніми концепціями.
2. *Акомодація* – має місце тоді, коли отримані людиною подразники не відповідають існуючим схемам і необхідним є створення нової схеми або зміна колишньої, що означає якісні зміни. Тобто акомодацію можна розглядати й інтерпретувати як пристосування існуючих структур знань до нових відомостей.
3. *Рівновага* визначається як саморегульований процес адаптації – створення рівноваги між асиміляцією й акомодацією, тобто постійна координація, диференціація й інтеграція схем, що служать і сприяють конструюванню знань. Рівновагу можна інтерпретувати як баланс між внутрішнім розумінням і зовнішньою дійсністю (наприклад, розуміння інших).
4. *Нерівновага* – визначається як результат досвіду нових подій без досягнення стану рівноваги [4, 13].

Під час навчання необхідно створювати можливість конструювання знань через власний досвід. Навчання не може бути обмежено вербальною передачею відомостей викладачем, тому він повинен концентрувати увагу не на формуванні специфічних умінь, а на навчанні в багатозначному контексті. Використання інформаційно-комунікаційних технологій, і перш за все мультимедійних засобів, забезпечує широку різноманітність таких можливостей. У результаті використання таких технологічних інструментів, як ІКТ, учителі можуть створювати навчальне середовище, яке допоможе розширити концептуальну й експериментальну базу тих, хто навчається. На жаль, велика частина програмних продуктів, які створювалися у 80-х і 90-х роках, була заснована на принципах біхевіоризму. Деякі сучасні мультимедійні

та гіпермедійні програмні продукти, також і ряд систем дистанційного навчання, побудовані та використовують теоретичні принципи конструктивізму. Тому сьогодні, з одного боку, інформаційно-комунікаційні технології стають основним інструментом, що дозволяє досягти мети ідей конструктивізму і одночасно ефективно використовуватися в навчальному процесі завдяки врахуванню основних положень цієї теорії. Зокрема, система підтримки дистанційного навчання CLMS MOODLE [11, 14] забезпечує можливість тим, хто навчається, брати участь у дистанційному курсі, самостійно конструювати свій навчальний процес (наприклад, доступний вибір програми, послідовність для вивчення тематичних модулів, час навчання, темп роботи, використання або не використання підказки, звернення за консультацією до колег або викладача, рівень складності, доступ до основних і додаткових ресурсів, форми подання матеріалу тощо) і свою пізнавальну діяльність. Усі ці умови і можливості організації і проведення навчального процесу реалізовані завдяки багатьом, різноманітним модулям і елементам системи дистанційного навчання MOODLE, їх взагалі близько 35. Автор курсу має можливість на свій розсуд вибрати і використати в курсі, що розробляється чи навіть уже безпосередньо у процесі навчання.

Важливою складовою цієї теорії є визначення ролі вчителя в навчальному процесі. Однією з головних функцій учителя є підготовка різноманітного і диференційованого середовища для створення можливості спонтанного дослідження поведінки тих, хто навчається. Навчання, у якому використовуються цікаві відомості та мультимедійні засоби, повинне реалізовувати мету дослідження рівня зацікавленості та мотивації тих, хто навчається, щоб вони стали конструкторами власного знання (а потім також своїх власних пізнавальних схем) через досвід, який їм дасть можливість повної асиміляції й акомодатії відомостей. Такі умови створені у вищезазначеній системі MOODLE, у якій передбачені можливості використання широкого спектру інструментів для діагностики, моніторингу, активності тих, хто навчається, у навчальному процесі, протоколу досягнень, що дозволяє аналізувати просування студентів (або відсутність цього процесу), пропуски і проблеми, що сприяє формуванню ефективної, рекомендованої траєкторії навчання певного курсанта.

Теорію конструктивізму неможливо звузити до безлічі операційних процедур, але можна вивести з неї принципи, які важливо використовувати в педагогічній практиці. Педагоги, які роблять спроби застосовувати наукову спадщину Ж. Піаже, вважають, що можлива згода між формуванням

розумового розвитку й іншими цілями навчання, такими, як формування креативного, критичного мислення, уміння самостійно навчатися, творчий, неординарний підхід до вирішення проблем, самостійний пошук навчальних відомостей і т.д.

Основні принципи конструктивізму в освіті, зокрема в дистанційній формі можна звести до таких чинників [6]:

1. Навчання (пізнавальна діяльність) – активний процес, у якому той, хто навчається, використовує свій досвід, свої знання для осмислення нового знання.

2. Люди навчаються навчатися в процесі навчання: процес пізнання включає як осмислення окремого явища, так і системи явищ. Наприклад, якщо намагатися засвоїти хронологію дат історичної події або математичні формули, тим самим відбувається осмислення і значення самої хронології, змісту, структури і мети вживання математичних формул.

3. Основою створення нового знання є інтелектуальні дії. Фізичні дії, зокрема рукотворні, можуть бути необхідними для пізнання, особливо маленьким дітям, але їх недостатньо, необхідно докласти розумові зусилля, щоб процес пізнання відбувся. Д. Дьюї називав це *рефлекторною активністю*.

4. Навчання передбачає комунікацію: мова, якою ми користуємося, робить безпосередній вплив на процес пізнання. Л.С. Виготський у своїх дослідженнях переконливо довів зв'язок мови й інтелектуального розвитку.

5. Навчання є соціально активним. Наша пізнавальна діяльність, розвиток безпосередньо пов'язані з нашим оточенням: учителями, однокласниками, сім'єю, а також випадковими знайомими. Визнання цього факту приводить до висновку, що спілкування у процесі навчання значно більш ефективне, ніж спроби індивідуалізувати цей процес, звести його до спілкування окремого учня з підручником, джерелом відомостей.

6. Навчання – завжди актуальна діяльність, оскільки її не можна вирвати з контексту нашого життя. Вона входить у поняття життя з усіма надіями, страхами, упередженнями.

7. Пізнавальна діяльність вимагає часу. Це не одномоментний акт. Нам доводиться звертатися до одних і тих самих ідей, думок, понять, інакше їх розглядати, роздумувати над ними.

8. Мотивація – ключове слово для діяльності пізнання. Мається на увазі не тільки той факт, що мотивація допомагає процесу пізнання. Але вона припускає розуміння мети пізнання (навіщо мені це треба) і способів досягнення мети.

Роль учителя в особистісно орієнтованому навчанні, що використовує ідеологію конструктивізму, інша, ніж в традиційному, авторитарному навчанні. Вона аніскільки не менше значуща, але принципово інша. До загальних рекомендацій для вчителя, які достатньо точно відображають специфіку конструктивізму, відносимо:

1. Учителю доцільно стати одним з багатьох джерел відомостей для учнів, не єдиним і не головним.

2. Важливо всіляко підтримувати у студентах бажання ініціювати ідеї.

3. Необхідно надавати тим, хто навчається, можливість поміркувати над досвідом, який в чомусь суперечить поглядам, що склалися.

4. Доцільно дозволити питанням тих, хто навчається, «направляти» навчальний процес, надавати їм допомогу ретельно продумувати питання, давати їм час на обдумування.

5. Важливо заохочувати альтернативні джерела відомостей, зокрема перевірені та достовірні ресурси, Інтернет.

6. Необхідно підтримувати в тих, хто навчається прагнення до лідерства, співпраці, взаємодії, створення і розміщення власних відомостей і навчальних матеріалів як результату їх самостійної пізнавальної діяльності.

7. Доцільно заохочувати тих, хто навчається, робити припущення щодо причин явища або ситуації, що обговорюється, та можливих наслідків.

8. Важливо підтримувати атмосферу допитливості, дискусії, задаючи відкриті питання, що вимагають вдумливості, роздуму; стимулювати не поверхневу, а поглиблену дискусію між тими, хто навчається.

9. Давати можливість тим, хто навчається заздалегідь висловитися щодо нової проблеми, нового матеріалу для вивчення до того, як *учитель* стисло висловить основні її положення або учні прочитають їх в підручнику.

10. Стимулювати дискусії між учнями з серйозних концептуальних проблем.

11. Заохочувати самоаналіз, відбір і аналіз об'єктивних даних, перегляд вказаних раніше ідей у світлі нових даних.

12. Використовувати наукову термінологію, як наприклад, «класифікувати», «аналізувати», «розробляти», «визначати», «порівнювати», «узагальнювати» тощо у процесі формулювання завдання.

13. Заохочувати і стимулювати самостійність тих, хто навчається, їх автономію й ініціативу. Бути готовим відмовитися від якоїсь форми класного контролю.

14. Використовувати різноманітні джерела навчальних відомостей.

15. Рекомендувати і стимулювати ясний і логічний виклад тим, хто навчається, його точки зору. Коли вони можуть дохідливо і виразно передати своє розуміння обговорюваної проблеми, тільки тоді можна вважати, що вони дійсно навчаються.

16. Звертати увагу на корисність діяльності тих, хто навчається.

Перше, з чого вчителю бажано почати заняття (чи урок дистанційного курсу) – це привернути увагу тих, хто навчається, зацікавити їх навчальною темою в широкому контексті. Для цього можна використати демонстрації: таблиці, графіки, моделі, відеокліпи, слайди презентації, ресурси Інтернет (WWW, FTP) та різні інтерактивні засоби: навчальні мультимедійні програми, сервіси Інтернет (форум, чат, веб-квести, блоги, вікі тощо), зокрема й освітні портали і дистанційні курси тощо. Далі варто задати навідні запитання, які б дали можливість зрозуміти, що їм відомо із запропонованої теми і як вони це розуміють (у дистанційному курсі можна застосувати форум, чат, голосування, анкету, семінар, діалог тощо). Після цього вчитель пропонує відомості або якісь конкретні дані, які не відповідають запропонованим ідеям (у дистанційному курсі це можуть бути ресурси, посилання на відповідні веб-сторінки, урок тощо). Це може створити проблемну ситуацію. Можна розбити учнів на невеликі групи, щоб вони сформулювали свої гіпотези і докази, дані свого або чужого досвіду, які б могли примирити раніше сформульовані точки зору і відомості, надані вчителем (у системі MOODLE можна дуже зручно створити групи, поділити їх на підгрупи тощо, координувати навчання групи, спілкуватися з групою в зручний спосіб та ін.). Роль учителя під час роботи груп – допомагати окремим групам навідними питаннями. Після закінчення обговорення в малих групах учні діляться своїми висновками і приходять, нарешті, до консенсусу. Кожна група може оформити свою точку зору письмово наприклад, з використанням складової дистанційного курсу «Робочий зошит», «Завдання», «Семінар», «Діалог» чи на «Форумі».

Конструктивізм – це теорія генезису знання про речі, генетична теорія пізнання. Для конструктивізму знання є не образом зовнішньої реальності, а функцією пізнавального процесу. Альтернативою конструктивізму є теорія об'єктивізму, яка розглядає світ речей і в якій процес пізнання зв'язаний відповідним описом, пізнанням цих речей. Конструктивізм робить акцент на активній інтерпретації природи явищ і об'єктів дійсності, формуванні, створенні власного розуміння, на пізнавальній діяльності. Знання, його природа і наш шлях до знання є предметом вивчення [6].

Подана нижче таблиця, що проілюструє залежність між розумовими процесами, описаними Ж. Піаже, що дозволяють конструювати знання, принципами навчання і складовими компонентами дистанційного навчання на прикладі використання системи MOODLE.

Таблиця

Залежність між розумовими процесами, описаними Ж. Піаже, які дозволяють конструювати і засвоювати знання, принципами навчання і складовими компонентами дистанційного навчання на основі використання системи MOODLE [4; 10; 13]

Про- цеси	Принципи навчання	Складові дистанційного навчання та компоненти системи MOODLE
Асиміляція	Перевірка засвоєних раніше знань і досвіду учнів	Пре-тест. Вступні e-mail повідомлення Тести, Hot Potatoes Quiz, опитування (голосування), запитальник, анкета
	Орієнтація учнів у своєму навчальному середовищі	Голосова пошта, програма навчання, засоби, ресурси, створення списків, відомості про курси, заняття, список питань, що часто задаються (FAQ), синхронний чат, опис курсу, ресурси, уроки, глосарій (словник понять)
	Ознайомлення з проблемами учнів (через опитування) і використання питань як стимуляторів активності в навчанні або опис такої проблеми, яку учні приймуть за власну.	Курсові тести і їх перегляд. Опис складу „класу”, (групи). Література онлайн і її аналіз. Не покрокові, вступні дії. Додаткові питання. Тести, Hot Potatoes Quiz, опит (голосування), запитальник, анкета, синхронний чат, внутрішня система обміну повідомленнями, література онлайн і її аналіз (ресурси), форум, завдання, логи (входження на курс), аналіз логів, семінар, журнал
	Допомога учню в розвитку відчуття загальної проблеми як власної.	Дискусійний форум і зворотний зв'язок з іншими учнями і вчителем. Внутрішня система обміну повідомленнями, семінар, журнал (робочий зошит), голосування, анкета, запитальник
	Об'єднання дій усіх, хто навчається, у вирішенні великого завдання або проблеми. Учень повинен ясно побачити і схвалити зв'язок між власною активністю в навчанні і груповим рішенням більшої проблеми.	Індивідуальний урок активності, що проводиться для підготовки загального проекту. Урок, форум, чат, внутрішня система обміну повідомленнями, семінар, журнал (робочий зошит), завдання, голосування, анкета, запитальник
Акомодація	Проект середовища навчання з метою допомоги, пробудження й активізації процесу мислення учнів	Модульна структура навчального змісту для збільшення прозорості та зрозумілості навчання. Формування вміння моделювання через допоміжні тести і quiz. Порівняльні та контрастні дії. Додаткові, допоміжні питання. Урок, тести, hot potatoes quiz, опитування (голосування), запитальник, анкета, завдання, семінар, дискусійний форум і зворотний зв'язок з іншими учнями й учителем, синхронний чат, внутрішня система обміну повідомленнями, завдання.

Про- цеси	Принципи навчання	Складові дистанційного навчання та компоненти системи MOODLE
	Проект завдання і середовища навчання з метою з'ясування складності середовища, у якому студенти повинні функціонувати після закінчення навчання (якщо стають учителями).	Проведення курсу онлайн. Моделювання структури курсу і його складових частин. Груповий проект. Курс (формат-календар, формат тематичний). Уроки, тести, завдання, семінар, дискусійний форум, чат
	Заохотити до тестування думок, що стосуються альтернативних поглядів і альтернативного контексту.	Модуляризація вмісту з метою швидкого введення і реалізації нових ідей і думок. Груповий проект. Порівняльні та контрастні дії в конструюванні інтерактивного есе. Додаткові, допоміжні питання. Дискусійний форум, уроки, ресурси, глосарій (словник понять), тести, завдання, семінар, чат, анкета, запитальник, опитування
Рівновага	Конструкція справжнього (достовірного) завдання. Справжнім (достовірним) навчальним середовищем буде таке, у якому когнітивні вимоги аналогічні вимогам середовища, до якого учні повинні бути підготовлені.	Груповий проект. Дискусійний форум, чат, e-mail, обмін повідомленнями, завдання, уроки, ресурси, глосарій (словник понять), тести, завдання, семінар, чат, анкета, запитальник, опитування, форум – представлення групових проектів
	Можливість до роздуму і рефлексії як на тему змісту навчання, так і процесу навчання.	Додаткова, допоміжна оцінка групового проекту. Вікторини, тести з автоматичним оцінюванням. Відкрита оцінка студента вчителем. Журнал (робочий зошит), тести Hot Potatoes Quiz, форум, семінар, завдання, оцінки, статистика, активність, логи (входження в систему)
Нерівновага	Можливість змін і допомоги, планування змін.	Підсумковий урок, у формі дискусійного форуму студентів. Урок, дискусійний форум студентів, обмін повідомленнями. Удосконалення проектів.
	Критичний аналіз помилкових концепцій.	Зворотний зв'язок між студентами і вчителем. Галерея проектів. Пост-тест. форум, чат, обмін повідомленнями, e-mail, ресурси – галерея групових проектів. Голосування. Опитувальник.

У реаліях навчального закладу платформа дистанційного навчання повинна бути використана для доповнення і розширення традиційного процесу навчання і комунікації в середовищі школи, ВНЗ. Це означає, що підготовкою освітнього змісту і його управлінням займатимуться, головним чином, учителі і викладачі всіх предметів, а не лише фахівці в галузі інформатики й ІКТ [8; 9; 10].

Усі найважливіші вимоги до впровадження і використання системи дистанційного навчання в умовах навчального закладу можна звести до таких чинників:

- наявність інтерфейсу, допомоги і документації рідною мовою;
- урахування реальних можливостей учнів;
- урахування реальних технічних і фінансових умов школи; урахування потреб і можливостей учителя;

- *функціональна еластичність*;
- *доступність інструментів, використання яких забезпечує можливість підтримки комунікації між користувачами*;
- *урахування педагогічних потреб*;
- *підтримка нових стилів навчання*, перш за все когнітивного, креативного і конструктивізму, управління учнями, також можливість простої заміни ролей: учень – вчитель – автор курсів [12].

Існує багато рішень для систем дистанційного навчання, відмінних технічними можливостями, наявністю і рівнем складності різних функціональних компонентів, діапазоном використання, ціною і ціновою політикою, вимогами до устаткування тощо. Більш скромним є перелік платформ, що підтримують усі *етapi педагогічного процесa*, тоді як під час вибору системи дидактичний аспект повинен бути вирішальним. Автором ідеї та концепції системи MOODLE (*Modular Object Oriented Distance Learning Environment*), а також її засновником є Мартін Доугіамас (Martin Dougiamas – доктор педагогічних наук з Curtin University Technology, Perth, Австралія). Головною його метою було створення системи, відмінної від доступних на ринку, а саме такої, яка б ураховувала педагогічні аспекти, що базуються на *основах пізнавальної психології*, і перш за все, однієї з її течій – *конструктивізмом*. У той же час, як пише сам автор [11], вона може бути використана у процесі навчання, яке базується на будь-яких інших теоретичних положеннях і педагогічних теоріях. Конструктивізм допускає, що учень (курсант) – активний суб'єкт, який самостійно створює свою власну систему знань, користуючись при цьому доступними йому джерелами знань. Роль учителя (тьютора) – у мотивуванні і підтримці своїх підопічних, і полягає головним чином у розробці завдань і формулюванні питань, що становлять для учнів проблеми для розв'язування. Результатом роботи є – розв'язування цих проблем, що сприяє формуванню в розумовому потенціалі учнів. Під час розробки системи були також ураховані основні положення *суспільного конструктивізму*, згідно з яким конструювання знання відбувається найбільш ефективно, коли навчання проходить у співпраці. Це можливо тоді, коли учень навчається і працює в групі, поділяючись власним досвідом і думками і будучи відкритим для отримання і використання досвіду й ідей інших учасників групи.

До переваг системи CLMS (Content Learning Management System) MOODLE слід віднести той факт, що з моменту її появи, тобто з 1999 року, вона була неодноразово модифікована і доповнена в нові рішення й інструменти. Програмне забезпечення системи описано мовою PHP і робить можливим використання безкоштовних, загальнодоступних баз даних (MySQL,

PostgreSQL тощо). Систему MOODLE можна заінсталиувати в довільному операційному середовищі (MS Windows, Unix, Linux).

Відповідно до цієї концепції система MOODLE була оснащена рядом інструментів, які надають можливість співпраці на рівнях учень – учень, учень – учитель, а також використовувати учнями самостійно ресурси й інші елементи курсів, які доступні в системі для самостійного навчання. До цих інструментів належать: *голосування (опит), анкети, чати, опитувальники, форуми, уроки, журнали, тести, тести HOT POTATOES QUIZ, пакети SCORM, словники, семінари, вікі, завдання і т.д. (усього близько 35 модулів).*

Важливо підкреслити, що система MOODLE швидко розвивається. Існує ціла співдружність фахівців, що спілкуються за посередництвом цієї системи, практиків і дослідників з різних предметних, наукових галузей знань, з різних країн і континентів (зокрема, з України, Росії, Польщі, Австралії, Нігерії, Куби, Чехії, Канади й ін.), які тестують і оцінюють нові версії MOODLE, пропонують ідеї її розвитку, діляться позитивним практичним досвідом її використання в педагогічній практиці, надають допомогу тим, хто по неї звертається. Список зареєстрованих навчальних закладів і фірм, що використовують систему MOODLE, нараховує на сьогодні близько 100 країн. У Польщі список включає практично всі рівні і типи шкіл, центри підвищення кваліфікації вчителів, а також приватні та державні ВНЗ. В Україні ця система використовується як платформа дистанційного навчання в Києво-могилянській Академії, на кафедрі інформатики в Національному педагогічному університеті ім. М.П. Драгоманова, Тернопільському національному педагогічному університеті, Гуманітарно-економічному інституті (м. Запоріжжя), у якості регіональної платформи дистанційного навчання м. Херсона [8; 10; 15], контент-адміністратором якої є автор статті (у проекті беруть участь Південноукраїнський регіональний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів, Херсонський державний університет, Херсонський економічно-правовий інститут, школи м. Херсона – Херсонський Академічний ліцей при ХДУ, Гімназія № 3, Ліцей журналістики, права і бізнесу та ін.) і деяких інших навчальних закладах країни.

У більшості навчальних ситуацій головним завданням використання системи дистанційного навчання MOODLE є підтримка, а не повна заміна стаціонарної освіти.

Хороша мета – „бути завжди під рукою у разі потреби”.

На основі порівняльного аналізу різних систем можна зробити висновок,

що система управління навчальними ресурсами MOODLE практично нічим не поступається кращим зразкам комерційних систем подібного типу [10]. Тому для початкового етапу впровадження технологій електронного, дистанційного навчання може бути вибрана саме ця система.

Таким чином, за допомогою системи дистанційного навчання MOODLE, яка описується в статті й базується на ідеях конструювання знань згідно з теорією Ж. Піаже [4], можна ефективно підтримувати всі основні комплементарні розумові процеси, такі, як асиміляція, акомодация, рівновага і нерівновага, та збільшувати ефективність навчання практично на всіх етапах процесу. Численні дослідження [7; 8; 9; 10] також підтверджують гіпотезу про доцільність і обґрунтованість застосування системи MOODLE в навчальному процесі та самоосвіті, а відкритий доступ і принципи розповсюдження на засадах GNU/GPL і нескладність інсталювання, обслуговування і використання системи впливають на досить широке розповсюдження MOODLE у світі й Україні.

Наступний етап наукових досліджень стосується докладнішого аналізу ефективності й доцільності використання дистанційного навчання із застосуванням системи MOODLE в самоосвіті вчителів різних дисциплін без відриву від виробництва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття). – К.: Райдуга, 1994. – 61с.
2. Закон України «Про концепцію національної програми інформатизації» від 4 лютого 1998 року № 75/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 27–28. – С. 182.
3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – Затверджено Постановою МОН України 20 грудня 2000 р. – К.: НТУ “КПІ”, 2000. – 12 с.
4. *Пиаже Ж.* Психология интеллекта // Избранные психологические труды. – М.: Просвещение, 1969.
5. *Пейперт С.* Переворот в сознании: дети, компьютеры и плодотворные идеи. – М.: Педагогика, 1989.
6. Педагогические технологии дистанционного обучения: Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / Полат Е.С., М.В.Моисеева, А.Е.Петров, и др.; Под ред. *Полат Е.С.* – М.: Академия, 2006. – 400 с.
7. *Смирнова-Трибульська Є., Копочек Р., Вільманн Д.* Теоретичні та практичні аспекти використання інформатичних засобів Open Source в дистанційному навчанні // Науковий часопис НПУ ім.М.П.Драгоманова, серія №2. “Комп’ютерно-орієнтовані системи навчання”. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2006. – № 4(11). – С. 13 – 24
8. *Смирнова-Трибульська Є.М.* Деякі результати досліджень в галузі використання дистанційних форм навчання в підготовці, післядипломній освіті та професійній діяльності вчителів на Херсонщині // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова, серія №2. “Комп’ютерно-орієнтовані системи навчання” / Редкол. під. кер. М.І. Жалдака – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 2007. – № 5 (12). – С. 13 – 27.

9. Смирнова-Трибульська Є.М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній діяльності вчителя: Посібник для вчителів. Херсон: Видавництво Айлант, 2007. - 585 с.
10. Смирнова-Трибульська Є.М. Дистанційне навчання з використанням системи MOODLE. Навчально-методичний посібник. – Херсон: Видавництво Айлант, 2007. – 492 с.
11. Dougiamas, M. and Taylor, P.C. (2003) Moodle: Using Learning Communities to Create an Open Source Course Management System. Proceedings of the EDMEDIA 2003 Conference, Honolulu, Hawaii.
12. Hojnacki L. Bliskie kontakty ze zdalnym nauczaniem. Miejsce platformy zdalnego nauczania w stacjonarnym kształceniu nauczycieli // Informatyczne przygotowanie nauczycieli. Internet w procesie kształcenia, J.Migdalek (red.), B.Kędzierska. – Kraków, 2004.
13. Juszczak S. Edukacja na odległość. Kodyfikacja pojęć, reguł i procesów. – Toruń: W-wo Adam Marszałek, 2002. – 241 s.
14. www.moodle.org,
15. www.ucheba.ks.ua

УДК 371.134:81'243

І.Й. Халимон

Ніжинський ДУ ім. М. Гоголя

ФОРМУВАННЯ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ДРУГОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ІНОЗЕМНА МОВА”

Стаття присвячена проблемі формування у майбутніх учителів лінгвістичної компетенції з другої спеціальності «Іноземна мова». Розглядаються особливості її змісту й засоби формування, зокрема, інтегрований професійно направлений курс з теорії англійської мови, що викладається на білінгвальній основі з опорою на знання й уміння студентів, отримані у процесі оволодіння першою спеціальністю.

The article deals with the problem of formation of the future teachers' linguistic competence in the foreign language that is studied as the second speciality. The peculiarities of its contents are considered. As a means of its formation, an integrative bilingual professionally directed course in the theory of the English language, based on the students' knowledge and skills obtained in the process of mastering the first speciality is offered.

Останнім часом у педагогічних вищих навчальних країни набула поширення практика підготовки майбутніх учителів за поєднаними спеціальностями, а саме: “Українська мова та література, іноземна мова”, “Російська мова та література, іноземна мова”. Це дає можливість, з одного боку, майбутнім учителям бути більш конкурентноздатними на ринку праці, а з іншого, забезпечити сільські малокомплектні школи кваліфікованими кадрами. Проте система підготовки вчителів за поєднаними спеціальностями має певні